

Oslo, 23. september 2026

BONO ønsker å knytte noen kommentarer til det generelle unntaket for tekst- og datautvinning i foreslåtte § 50 e, og til plattformansvarsbestemmelsene i foreslåtte §§ 86 - 86d.

Reservasjonsretten i det generelle unntaket for tekst- og datautvinning i åvl. § 50 e

Unntakene for tekst- og datautvinning gjelder, ifølge departementet, for trening av KI-modeller. Det er viktig for rettighetshaverne å kontrollere den opphavsrettslig relevante bruken som finner sted i utvikling av KI-modeller, fordi ulike former for modeller kan brukes til formål som påvirker deres interesser i vesentlig grad, herunder til generering av nye bilder som kan utgjøre alternativ til menneskeskapte verk. BONO ønsker å knytte noen kommentarer til det kommersielle unntaket i foreslåtte § 50 e.

Overordnet mener BONO at det er avgjørende at det er mulig for rettighetshaverne å kreve vederlag fra tech-selskapene. Bruk av vernede verk til utvikling av KI-modeller kan lisensieres. Lisensiering vil kunne sikre vederlag til rettighetshaverne for utnyttelsen, og rettslig sikkerhet for selskapene som ønsker tilgang til verk for å trene sine modeller. Det finnes allerede muligheter for dette gjennom kollektive forvaltningsorganisasjoner som BONO.

Den foreslåtte § 50 e introduserer en avgrensingsregel for eksemplarframstilling til tekst- og datautvinningsformål og en reservasjonsrett. Reservasjonsretten skal gi rettighetshaverne anledning til å komme tilbake til det rettslige utgangspunktet, som er en eksklusiv rett til eksemplarframstilling.

Reservasjonsadgangen er likevel av liten betydning dersom det ikke er praktisk mulig for rettighetshaverne å benytte seg av den. BONO mener at departementet går for langt i å hensynta de som utvikler KI-modeller i proposisjonen, på bekostning av rettighetshaverne. På side 40 i proposisjonen står det at «reservasjon mot bruk av materiale på internett bør skje ved maskinlesbare metoder, slik at den effektivt kan oppfattes av automatiserte systemer som benyttes til å høste slikt materiale», og på s. 42 står det videre at «ensidige erklæringer i naturlig språk på organisasjoners nettsider antagelig ikke vil være en optimal måte å gi informasjon til de maskinene som benyttes til å høste materialet».

For de rettighetshaverne BONO representerer er det umulig i praksis å benytte noe annet enn ensidige reservasjoner i naturlig språk for å reservere seg mot datainnsamling. Denne gruppen består av et bredt spekter av visuelle kunstnere.

Digital tilgjengeliggjøring av visuelle verk kan ta ulike former. Verkene kan digitaliseres og publiseres på museumsnettsteder, i kontrollerte former med lisens fra BONO, men de publiseres også av kunstnere selv på egne nettsteder, og av tredjeparter, for eksempel på sosiale medier. Verkene lastes opp, kopieres, beskjæres, gjøres om til såkalte «memes» og spres på tvers av nettsteder og plattformer som kunstnerne ikke selv administrerer. Dette skjer utenfor rettighetshavernes kontroll og uten at de har muligheten til å implementere metadata i filene, eller begrense tilgangen til nettstedene. I tillegg til vanskeligheter med all fremtidig digital publisering, er internett allerede fylt med bilder av verk som ble distribuert lenge før rettighetshavere måtte reservere seg mot bruk til tekst- og datautvinning.

Tolkningen av kravene til reservasjonsadgangen må for det første informeres av hva som er teknisk mulig for rettighetshaverne å gjøre, iht. tolkningsprinsippet om *effet utile*. I tillegg til dette må lovgiver anerkjenne at rettighetshavernes interesser er et sentralt tolkningsmoment for forståelsen av de kravene som stilles til reservasjonen. I C-797/23 (*Meta*) uttaler EU-domstolen at rettsvernet i den Italienske gjennomføringen av direktivets artikkel 15 «*is not limited to the enjoyment of those rights, but also extends to the exercise of those rights, exercise which, in practice, must be effective*». Domstolens uttalelse, og avgjørelse, i saken viser at nasjonale lovgivere har anledning til å ta grep i lovgivningen som effektuerer rettsvern som er gitt etter bestemmelsene i direktivet, i det tilfellet en ufravikelig rett til vederlag for presseutgivere for tilgjengeliggjøring av deres publikasjoner på nettbaserte innholdsdelingstjenester.

Vi understreker at reservasjonsretten må være reell og effektiv for at rettighetshaverne skal kunne gjøre nytte av vernet og beholde sin opphavsrett. Derfor vil vi be familie- og kulturkomiteen om å presisere i sin innstilling at:

Ensidige reservasjoner i naturlig språk på rettighetshavernes og kollektive forvaltningsorganisasjoners nettsteder er en egnet måte å reservere seg mot bruk i tekst- og datautvinning.

Plattformansvaret i åvl. §§ 86 - 86 d

BONO er tilfreds med å se at mange av våre anbefalinger er hensyntatt i departementets forslag til gjennomføring av direktivets artikkel 17. Vi ønsker likevel å knytte noen kommentarer til § 86 b annet ledd.

Departementet skriver på side 136 at «Parodiregelen gir [...] brukerne adgang til å tilgjengeliggjøre såkalte «memes», forutsatt at de er å anse som parodier».

Som BONO også skrev i høringsvaret til Kultur- og likestillingsdepartementet kan det virke som det er ønskelig fra departementets side at «memes» skal kunne deles fritt på plattformer, og at de er fritatt plattformtilbydernes ansvar etter § 86. Vi minner om at plattformansvaret nettopp skal legge til rette for klarering, og lovlig deling av innhold på plattformer, samtidig som rettighetshavernes interesser blir ivaretatt. BONO er bekymret for at departementets omtale kan skape et inntrykk av at det gjelder et generelt unntak for «memes». Et bredt unntak for «memes» vil i vesentlig grad kunne tilsidesette interessene til de rettighetshaverne som BONO representerer.

Derfor ber vi Stortinget understreke at formuleringen i proposisjonen ikke innebærer noen generell regel om at «memes» er unntatt plattformansvaret i åvl. § 86.